

УДК 37.01

МОДЕРНІЗАЦІЯ СИСТЕМИ ОСВІТИ В УКРАЇНІ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

Мірошніченко Ю.В., Пашківець Е.С.

Харківський торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету

Розглянуто актуальні питання модернізації системи освіти в Україні. Вивчено першорядні завдання освітньої політики держави, яка являє собою досягнення сучасної якості освіти, її відповідності актуальним і перспективним потребам особистості і суспільства. Досліджено механізм сталого розвитку системи освіти, яка буде повністю відповідати вимогам ХХІ століття, соціальним і економічним потребам розвитку країни, запитаю особистості, суспільства, держави. Проаналізовано особливості розвитку освіти з урахуванням сучасних вимог. Доведено важливість поєднання заходів задля посилення ролі держави.

Ключові слова: вища школа, освітня система, якість освіти, модернізація системи освіти, реформування системи освіти, державний освітній стандарт.

Постановка проблеми. Освітня політика є однією з найважливіших складових політики держави. Це інструмент забезпечення фундаментальних прав і свобод особистості, підвищення темпів соціально-економічного та науково-технічного розвитку, гуманізації суспільства, зростання культури. Освіта – один з найбільш важливих факторів формування нової якості економіки держави і суспільства в цілому, тому її значення в сучасному світі постійно зростає. Освіта міцно увійшла до складу основних пріоритетів українського суспільства і держави, його роль зростає разом із зростанням впливу людського капіталу.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Сучасні бачення освітніх проблем значною мірою розкриваються в педагогічних теоріях таких вчених, як: В.Г. Кремень, Г.О. Балл, І.Д. Бех, С.У. Гончаренко, М.В. Гриньова, А.В. Іванченко, Н.В. Кузьміна, В.О. Моляко, А.О. Реан, В.В. Рибалка, А.А. Сбруєва, С.О. Сисоєва, М.М. Солдатенков, М.Д. Ярмаченко та ін.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Українська система освіти здатна конкурувати з системами освіти передових країн. Слід відзначити активну роль держави в сфері освіти. Проводиться глибока і всебіч-

на модернізація освіти з виділенням необхідних для цього ресурсів і створенням механізмів їх ефективного використання, сформульована користується широкою підтримкою громадськості загальнонаціональна освітня політика.

Першочерговою задачею освітньої політики повинно стати досягнення та підтримка сучасної якості освіти, її відповідності актуальним і перспективним потребам особистості, суспільства і держави.

Мета статті: проаналізувати парадигмальні аспекти модернізації системи освіти в країні.

Виклад основного матеріалу. Аналіз сучасної соціокультурної ситуації в Україні і світі свідчить, що система освіти зазнає докорінних змін у контексті викликів ХХІ століття, зумовлених системною кризою людської цивілізації. Відповідно, сучасна парадигма розвитку освіти в Україні повинна мати випереджувальний характер і сприяти впровадженню інноваційних тенденцій в освітню сферу.

За прогнозами вчених-футурологів, ХХІ ст. характеризуватиметься такими основними проявами: розвитком інформаційних технологій, загальною комп'ютеризацією та системним програмуванням усіх сфер виробництва, широким використанням лазерної техніки й мікропроцесо-

рів, застосуванням телекомунікацій зі зворотним зв'язком тощо. Відбудуться також зміни ритму і стилю суспільного й індивідуального життя людей у напрямку їх інтенсифікації, зростання індивідуальної відповідальності й творчості.

Докорінні зміни в освіті потребують інтелектуально розвиненої особистості, здатної до самоосвіти, самовдосконалення, що мають ґрунтуватися на нових теоретико-методологічних засадах та фундаментальних знаннях.

До числа основних сучасних тенденцій світового розвитку, обумовлюючих істотні зміни в системі освіти, відносяться [1]:

- прискорення темпів розвитку суспільства і як наслідок – необхідність підготовки людей до життя в швидко мінливих умовах;

- перехід до постіндустріального, інформаційного суспільства, значне розширення масштабів міжкультурної взаємодії, в зв'язку з чим особливу важливість набувають фактори комунікабельності і толерантності;

- виникнення і зростання глобальних проблем, які можуть бути вирішені лише в результаті співробітництва в рамках міжнародного співтовариства, що вимагає формування сучасного мислення у молодого покоління;

- демократизація суспільства, розширення можливостей політичного і соціального вибору, що викликає необхідність підвищення рівня готовності громадян до такого вибору;

- динамічний розвиток економіки, зростання конкуренції, скорочення сфери некваліфікованої та малокваліфікованої праці, глибокі структурні зміни в сфері зайнятості, що визначають постійну потребу в підвищенні професійної кваліфікації і перепідготовки працівників, зростанні їх професійної мобільності;

- зростання значення людського капіталу, який в розвинених країнах становить 70-80% національного багатства, що обумовлює інтенсивне, випереджальний розвиток освіти як молоді, так і дорослого населення.

Освітні реформи, що проводяться за кордоном, в першу чергу орієнтовані на потреби суспільства, ефективне використання ресурсів, в тому числі самих систем освіти. Реформування систем освіти відбувається в різних країнах, наприклад у Великобританії, США, країнах Південної Америки, Східної Європи, Південно-Східної Азії, Китаї та ін.

Україна також не залишається осторонь від подібних загальносвітових тенденцій. Завдяки вітчизняній системі освіти України завжди відрізнялася високим рівнем культури, науки, освіти, підтримуючи міжнародний престиж країни, знаходить своє вираження не тільки в суспільному визнанні, а й в активному експорті освітніх послуг [2, с. 204-206].

Одними з найважливіших чинників національної безпеки і добробуту країни, благополуччя кожного громадянина на сучасному етапі розвитку України є наука і освіта як найбільш потужні рушійні сили підвищення ефективності та конкурентоспроможності економіки. Освіта використовує свій потенціал для консолідації суспільства, збереження єдиного соціокультурного простору країни, для подолання етнонаціональної напруженості і соціальних конфліктів на

засадах пріоритету прав особистості, рівноправності національних культур і різних конфесій, обмеження соціальної нерівності.

Рівний доступ молодих людей до повноцінної освіти, незалежно від матеріального достатку сім'ї, місця проживання, національної приналежності і стану здоров'я, покликана забезпечувати система української освіти. Також важливими завданнями є формування професійної еліти, виявлення та цільова підтримка найбільш обдарованих, талановитих дітей та молоді, соціальний захист дітей та підлітків, позбавлених піклування батьків.

Для реалізації сучасних соціальних вимог до системи освіти, підвищення її соціальної ролі, ми вважаємо, необхідні, з одного боку, модернізація самої системи освіти, а з іншого – зміна ставлення держави, суспільства і особистості до освіти. Істотний вплив на українську освіту надали державно-політичні та соціально-економічні перетворення кінця 80-х – початку 90-х рр. За короткий термін відбулася її адаптація до принципово нових умов політичного життя, до вільного розвитку демократичного громадянського суспільства, вдалося реалізувати академічну автономію вищих навчальних закладів, забезпечити різноманіття освітніх установ і варіативність освітніх програм, розвиток багатонаціональної української школи і недержавного сектора освіти [3, с. 74-78]. Однак комплексне оновлення системи освіти не було здійснено.

У 1990-х рр. загальносистемна соціально-економічна криза істотно загальмувала позитивні процеси. Держава багато в чому пішла з освіти, яка змушена була зайнятися самовиживанням, значною мірою абстрагуючись від реальних потреб країни. Це викликало серйозні розриви в системі «державна – освіта – суспільство». Згодом, коли держава і суспільство почали досить чітко заявляти свої пріоритети, стало очевидним, що освіта більше не може залишатися в стані внутрішньої замкнутості і самодостатності.

З початком 2000-х рр. державна політика в сфері освіти почала поступово змінюватися. В рамках проведення реформ введені державні освітні стандарти для всіх рівнів освіти.

На нашу думку, в даний час у якості головного стратегічного напрямку освітньої політики України слід виділяти комплексну і глибоку модернізацію системи освіти. Сьогодні необхідно змінити сам підхід до освіти, який повинен передбачати збільшення обсягів фінансової підтримки, особливу турботу про працівників освіти, створення умов для використання інтелектуального потенціалу освічених людей і формування громадської думки про цінність освіти.

Для забезпечення відповідності освітньої діяльності запитам особистості та суспільства заходи державної підтримки освіти повинні поєднуватися з посиленням ролі держави. Органи державної влади та управління покликані спільно з громадськістю домагатися високої, сучасної якості роботи освітніх установ і організацій незалежно від форми власності, систематично аналізувати перспективні потреби ринків праці і проводити моніторинг діяльності навчальних закладів, широко розповсюджувати інформацію про це.

Всі, хто зацікавлений у розвитку освіти, стають активними суб'єктами освітньої політики. Це все громадяни України, сім'я і батьківська громадськість, держава, його інститути, органи місцевого самоврядування, професійно-педагогічне співтовариство, наукові, культурні, комерційні та громадські інститути.

Створення механізму сталого розвитку системи освіти, забезпечення її відповідності вимогам ХХІ ст., соціальним і економічним потребам розвитку країни, запитам особистості, суспільства, держави є основною метою модернізації освіти. Для досягнення зазначеної мети необхідне рішення в першу чергу пріоритетних, взаємопов'язаних завдань. Ми пропонуємо виділити наступні:

1. Забезпечення державних гарантій доступності та рівних можливостей отримання повноцінної освіти.

2. Досягнення нової сучасної якості дошкільної, загальної та професійної освіти.

3. Формування в системі освіти ефективних нормативно-правових та організаційно-економічних механізмів залучення і використання ресурсів.

4. Підвищення соціального статусу і професіоналізму працівників освіти, посилення їх державної і суспільної підтримки.

5. Розвиток освіти як відкритої державно-громадської системи на основі розподілу відповідальності між суб'єктами освітньої політики та підвищення ролі всіх учасників освітнього процесу: того, хто навчається, педагога, батька, освітнього закладу.

Висновки і пропозиції. Реалізація цих завдань, а також серйозна політична, правова і соціально-економічна підтримка з боку Президента України, Уряду України, повноважних представників Президента України, керівництва суб'єктів України, всього українського суспільства, безсумнівно, виведе систему освіти в нашій країні на якісно новий рівень розвитку.

Список літератури:

1. Завалько Н.А. Стратегічні аспекти ефективного функціонування вищої школи в умовах ринкової системи. Скатеринбург, 2010. 234 с.
2. Косевич А.В., Матюнина О.Е. Особливості розвитку ринку освітніх послуг // Вісник академії. 2015. № 1. С. 204-206.
3. Матюнина О.Е. Роль кафедри в підвищенні якості підготовки випускників у вищому недержавному освітньому закладі // Вісник Міжнародного інституту економіки і права. 2015. № 1. С. 74-78.

Мирошниченко Ю.В., Пашкивець Э.С.

Харьковский торгово-экономический институт
Киевского национального торгово-экономического университета

МОДЕРНИЗАЦИЯ СИСТЕМЫ ОБРАЗОВАНИЯ В УКРАИНЕ: ПРОБЛЕМЫ И ПЕРСПЕКТИВЫ

Аннотация

Рассмотрены актуальные вопросы модернизации системы образования в Украине. Изучено первостепенные задачи образовательной политики государства, которая представляет собой достижение современного качества образования, его соответствия актуальным и перспективным потребностям личности и общества. Исследован механизм устойчивого развития системы образования, которая будет полностью соответствовать требованиям ХХІ века, социальным и экономическим потребностям развития страны, запросам личности, общества, государства. Проанализированы особенности развития образования с учетом современных требований. Доказана важность сочетания мер для усиления роли государства.

Ключевые слова: высшая школа, образовательная система, качество образования, модернизация системы образования, реформирование системы образования, государственный образовательный стандарт.

Miroshnichenko Yu.V., Pashkivets E.S.

Kharkiv Trade and Economic Institute
Kyiv National University of Trade and Economics

MODERNIZATION OF THE EDUCATIONAL SYSTEM IN UKRAINE: PROBLEMS AND PROSPECTS

Summary

The issues of modernization of the education system in Ukraine are considered. The primary tasks of the educational policy of the state, which represents the achievement of modern quality of education, its conformity to actual and perspective needs of the individual and society, are studied. The mechanism of sustainable development of the education system, which will fully meet the requirements of the 21st century, the social and economic needs of the country's development, the demands of the individual, society and the state, is explored. The peculiarities of development of education taking into account modern requirements are analyzed. The importance of combining measures to strengthen the role of the state is proven.

Keywords: higher school, educational system, quality of education, modernization of the education system, reform of the education system, state educational standard.